

Sygn. akt IV CO 96/21

POSTANOWIENIE

Dnia 15 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Krajewski

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 czerwca 2021 r.
na skutek przedstawienia akt sprawy Sądu Okręgowego w S.
z postanowieniem z dnia 9 kwietnia 2021 r.
w przedmiocie przekazania innemu sądowi równorzędnemu
sprawy sygn. I C [...]
z powództwa J. W.
przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej "[...]" w S.
o ochronę dóbr osobistych,

odmawia przekazania sprawy sądowi równorzędnemu.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 9 kwietnia 2021 r. Sąd Okręgowy w S. wystąpił do Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy do rozpoznania sądowi równorzędnemu na podstawie art. 44¹ k.p.c.

W uzasadnieniu Sąd Okręgowy wskazał, że w toku rozpoznawania wniosku powódki o wyłączenie sędziego sprawozdawcy w innej sprawie (I C [...]) Sąd Okręgowy stwierdził, że sędziowie Sądu Apelacyjnego w [...] zostali wyłączeni od rozpoznania tej sprawy, gdyż w innym postępowaniu powódka pozwała Sąd Apelacyjny w [...]. Poza tym Sądowi Okręgowemu wiadomym jest, że powódka pozywa sądy, m.in. w rozpoznawanej w Sądzie Okręgowym sprawie I C [X.], której akta aktualnie przedstawiono Sądowi Apelacyjnemu w [...], gdzie - jak wynika

z ustaleń służbowych - zbierane są oświadczenia sędziów o wyłączeniu się od rozpoznania sprawy. Biorąc pod uwagę tożsamość sytuacji, w ocenie Sądu Okręgowego niewłaściwe wydaje się zbieranie oświadczeń od sędziów Sądu Okręgowego i ich wyłączenie, skoro można zastosować art. 44¹ k.p.c., a w przeciwnym wypadku trudno by było uznać, że nie doszło do naruszenia prawa do sądu ze względu na nadmierny czas trwania postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 44¹ § 1 i 2 k.p.c. sąd właściwy do rozpoznania sprawy może wystąpić do Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy innemu sądowi równorzędnemu, jeśli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, w szczególności względ na społeczne postrzeganie sądu jako organu bezstronnego.

Przepis powyższy został wprowadzony do Kodeksu postępowania cywilnego na podstawie ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. W uzasadnieniu do projektu nowelizacji wskazano, że względ na dobro wymiaru sprawiedliwości będzie uzasadniał zmianę właściwości sądu w tych wszystkich przypadkach, gdy ma miejsce zagrożenie dla postrzegania konkretnego sądu przez lokalną społeczność jako bezstronnego organu wymiaru sprawiedliwości.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy zauważyć, że brak jest rzeczywistych podstaw, które pozwalałyby uznać, że rozpoznanie sprawy przez Sąd Okręgowy w S. może naruszać dobro wymiaru sprawiedliwości. Za przekazaniem sprawy do rozpoznania sądowi równorzędnemu mogą przemawiać wyłącznie okoliczności, które prowadzą do przeświadczenia, że postrzeganie sądu jako organu bezstronnego jest zagrożone. W niniejszej sprawie tego rodzaju przyczyny nie zachodzą, zaś sam wniosek zmierza to przekazania sprawy sądowi równorzędnemu z uwagi na okoliczności, które nie dotyczą niniejszej sprawy, a innych spraw prowadzonych z udziałem powódki. Instytucja przekazania sprawy sądowi równorzędnemu ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości nie powinna być przy tym postrzegana jako instrument pozwalający na przekazanie sprawy z uwagi na ewentualne istnienie podstaw do wyłączenia sędziego, zwłaszcza gdy miało ono miejsce w innej sprawie.

Fakt pozwania przez powódkę Sądu Apelacyjnego w [...], a więc sądu przełożonego nad Sądem występującym (a także jakiegokolwiek innego sądu) nie stanowi przyczyny, która stanowiłaby przeszkodę do rozpoznania przez sąd właściwy niniejszej sprawy, w której stroną pozwaną jest spółdzielnia mieszkaniowa, określana przez powódkę w pozwie „Układem Zamkniętym Zorganizowanej Grupy Przestępczej”. W takich przypadkach konieczne jest przede wszystkim rozważenie motywów, które leżą u podstaw inicjowania tego rodzaju postępowań przez stronę, a zwłaszcza dokonanie oceny, czy rzeczywiście istnieją tego rodzaju wątpliwości, które mogłyby uprawdopodobniać, że postrzeganie sądu jako organu bezstronnego jest zagrożone. W istocie jedynie, gdy stroną pozwaną byłby Skarb Państwa, za który jako *statio fisci* występowałby Sąd Okręgowy w S. bądź Sąd Apelacyjny w [...], można by było uznać, że zachodzą podstawy do przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu, jednak właściwym do tych czynności byłby Sąd Apelacyjny na podstawie art. 44² k.p.c. Wyjątkowy charakter tego przepisu nie pozwala na jego rozszerzającą wykładnię, zaś art. 44¹ k.p.c. nie stanowi podstawy przekazania sprawy sądowi równorzędnemu, gdy strona w innych postępowaniach niż postępowanie główne występuje z roszczeniami przeciwko Skarbowi Państwa, w których czynności za Skarb Państwa podejmują sądy.

W związku z powyższym generalnie należy uznać za nieuzasadnioną praktykę polegającą na zbieraniu od wszystkich sędziów danego sądu wyjaśnień w trybie art. 52 § 2 k.p.c. Zgodnie z poglądem wyrażonym w uchwale Sądu Najwyższego z 26 lipca 2019 r. (I NOZP 1/19, OSNKN 2020, nr 1 poz. 1), który Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie podziela, wniosek o wyłączenie sędziego niewyznaczonego do rozpoznania sprawy jest niedopuszczalny i podlega odrzuceniu bez składania przez sędziego oświadczenia, o jakim mowa w art. 52 § 2 k.p.c., przy czym sędzia objęty takim wnioskiem o wyłączenie, może zasiadać w składzie sądu rozpoznającego ten wniosek. Nie zachodzi tym samym konieczność zbierania oświadczeń od wszystkich sędziów Sądu Okręgowego oraz przeszkoda do szybkiego rozpoznania wniosku o wyłączenie od rozpoznania sprawy sędziego sprawozdawcy.

Przeciwko możliwości uwzględnienia wniosku w niniejszej sprawie przemawia również wyjątkowy charakter regulacji zawartej w art. 44¹ k.p.c. Z art. 45

ust. 1 Konstytucji RP wynika prawo do rozpatrzenia sprawy przez właściwy sąd, z czego wywodzić można zasadę uregulowania właściwości sądu w sposób uprzedni i abstrakcyjny, a nie określenia jej *ad hoc*, na podstawie indywidualnej decyzji sądu lub innego organu. Ta druga sytuacja uniemożliwia powodowi uprzednią ocenę, który sąd będzie rozpatrywał jego sprawę, a w konsekwencji może utrudnić podjęcie decyzji o poszukiwaniu ochrony sądowej (por. m.in. post. SN z 5 marca 2020 r., IV CO 44/20; post. SN z 10 września 2020 r., II CO 203/20). W związku z powyższym wszelkie przepisy pozwalające na ustalenie właściwości sądu w drodze indywidualnych decyzji muszą być interpretowane ściśle.

Jak podkreśla się w orzecznictwie wydanym na tle art. 37 k.p.k., który stanowi pierwowzór art. 44¹ k.p.c., instytucja przekazania sprawy nie powinna być nadużywana, ponieważ może to prowadzić do skutków odwrotnych od zamierzonych, osłabiając zaufanie nie tylko do danego sądu, lecz również do całego wymiaru sprawiedliwości (zob. postanowienia SN z 8 lutego 1994 r., III KO 6/94, OSNKW 1994, nr 3-4, poz. 20; z 21 stycznia 2003 r., III KO 59/02; z 25 listopada 2009 r., III KO 81/09, OSNKW 2010, nr 2, poz. 20). W orzecznictwie Sądu Najwyższego kształtującym się na tle art. 44¹ k.p.c. podkreślana jest możliwość odniesienia tego stanowiska także do postępowania cywilnego (por. m.in. post. SN z 5 marca 2020 r., IV CO 44/20; post. SN z 7 lipca 2020 r., IV CO 153/20; post. SN z 28 sierpnia 2020 r., V CO 142/20).

Z tych powodów należało odmówić przekazania sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu.